

หลักสูตรฐานสมรรถนะในประเทศไทย:
การปรับการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการระดับโลกและระดับท้องถิ่น
Competency-Based Curriculum in Thailand:
Aligning Education with Global and Local Demands

สรณบดีนทร์ ประสารทรัพย์ (Soranabordin Prasansaph)*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญ แนวคิด และคุณลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ รวมทั้งความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทประเทศไทย และความท้าทายของการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ไปใช้ในประเทศไทย โดยเน้นบทบาทของหลักสูตรดังกล่าวในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับยุคดิจิทัล หลักสูตรฐานสมรรถนะมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนผ่านการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการประเมินผลเชิงปฏิบัติ บทความนี้ยังวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของหลักสูตรกับนโยบายการศึกษาของไทย เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และการปฏิรูปหลักสูตรโดยกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงความท้าทายที่สำคัญ เช่น การปรับระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม การพัฒนาศักยภาพของครู และการจัดสรรทรัพยากร แนวทางที่เสนอประกอบด้วย การอบรมครู การสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ บทความสรุปว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะมีความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะดิจิทัล และความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นต่อการเติบโตในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ หลักสูตรฐานสมรรถนะ, การปฏิรูปการศึกษา, ประเทศไทย, การคิดเชิงวิพากษ์, ยุคดิจิทัล

*อาจารย์ ดร. นักวิชาการอิสระ อดีตอาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ภาควิชาการสอนภาษานานาชาติ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

* Dr., Independent Scholar, Former Lecturer in English Language Teaching, Department of International Language Teaching,
Faculty of Education, Silpakorn University

Abstract

This article aims to study the significance, principles, and essential characteristics of competency-based curriculum (CBC), along with its relevance in the context of Thailand and the challenges of implementing CBC in the country. It explores how CBC prepares learners for the digital era by focusing on learner-centered approaches, integrated learning, and performance-based assessments. The article examines CBC's alignment with Thailand's educational policies, such as the 13th National Economic and Social Development Plan and reforms led by the Ministry of Education. Key challenges include adapting traditional educational systems, enhancing teacher capacity, and ensuring resource availability. Recommendations for successful implementation include teacher training, fostering stakeholder collaboration, and creating supportive learning environments. The article concludes that CBC is vital for equipping learners with critical thinking, digital skills, and intercultural communication abilities essential for thriving in the digital era.

Keywords competency-based curriculum, education reform, Thailand, critical thinking, digital era

บทนำ

หลักสูตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยกำหนดเป้าหมาย แนวทาง และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในแต่ละยุค หลักสูตรแบบดั้งเดิมมักเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา (CONTENT-BASED CURRICULUM) แต่ในยุคปัจจุบัน แนวโน้มการศึกษาทั่วโลกกลับมุ่งสู่การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ (COMPETENCY-BASED CURRICULUM) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงและบริบทที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ในบริบทโลกมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (LEARNER-CENTERED LEARNING) และการบูรณาการความรู้ระหว่างศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สำหรับประเทศไทย แนวทางการพัฒนาหลักสูตรได้รับอิทธิพลจากกรอบการศึกษาระดับโลก เช่น การพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลและการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน พร้อมกับการปรับใช้ให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาแห่งชาติและความต้องการเฉพาะของบริบทไทย

1. ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรในบริบทปัจจุบัน

ในปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรกลายเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ เช่น เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม การศึกษาในระบบเดิมที่มุ่งเน้นการท่องจำความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป หลักสูตรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างผู้เรียนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคตได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรในบริบทปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลได้สร้างแรงกระตุ้นครั้งสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงานทั่วโลก เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบอัตโนมัติ (Automation) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ไม่เพียงเปลี่ยนวิธีการทำงานในหลายอุตสาหกรรม แต่ยังส่งผลต่อความต้องการในทักษะของแรงงาน รายงานของ World Economic Forum (2022) ชี้ให้เห็นว่าผู้จ้างงานในปัจจุบันให้ความสำคัญกับทักษะที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะในสายงานเทคนิค เช่น การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน (Complex Problem Solving) และความสามารถในการทำงานร่วมกันข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Collaboration)

ในบริบทนี้ หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) มีบทบาทสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงานยุคดิจิทัล หลักสูตรดังกล่าวเน้นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project-Based Learning) และการใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation-Based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทการทำงานจริงได้ นอกจากนี้ การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การใช้ซอฟต์แวร์เฉพาะทางหรือการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการในอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

นอกเหนือจากทักษะด้านเทคนิคแล้ว หลักสูตรยังเน้นการพัฒนาทักษะด้าน "Soft Skills" ที่มีความสำคัญในยุคดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่าง และการบริหารจัดการทีมในสภาพแวดล้อมการทำงานที่หลากหลาย หลักสูตรที่ประสบความสำเร็จในด้านนี้ยังสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินงานในโครงการข้ามชาติหรือฝึกงานในบริษัทที่มีการดำเนินงานระดับนานาชาติ ซึ่งช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

ในระดับนโยบาย หลักสูตรฐานสมรรถนะยังได้รับการสนับสนุนในหลายประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ที่ปรับหลักสูตรการศึกษาเพื่อเน้นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Tan, 2021) หรือประเทศเยอรมนีที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านโครงการที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในสายอาชีพ (Schleicher, 2021) ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่ออกแบบมาเพื่อรองรับยุคดิจิทัลไม่เพียงช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทางทักษะ แต่ยังเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในยุคดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการสอนทักษะด้านเทคนิคหรือเทคโนโลยี แต่เป็นการสร้างผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัว และการสร้างคุณค่าในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ระบบการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills)

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนเพื่อเผชิญกับความท้าทายของศตวรรษที่ 21 ทักษะที่มีความจำเป็น เช่น ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน (Complex Problem Solving) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและนำความรู้ไปใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2022) ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่สุดในอนาคต เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรม ตัวอย่างเช่น ในอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของตลาด หลักสูตรที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงควรใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดนอกกรอบและพัฒนาทักษะผ่านการทำโครงการที่มีความหมาย (Anderson & Krathwohl, 2021) ดังนั้น การเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น

การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน (Complex Problem Solving) เป็นอีกหนึ่งทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน ทั้งนี้ โลกในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับปัญหาที่ต้องการการวิเคราะห์เชิงลึกและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือความท้าทายด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกการวิเคราะห์และแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงผ่านกรณีศึกษา (Case Studies) หรือสถานการณ์จำลอง (Simulations) ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ (Schleicher, 2021) ยิ่งไปกว่านั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องในโลกที่ความรู้และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังเช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อเสริมสร้างความรู้ใหม่ ๆ หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อดิจิทัล การเรียนรู้ลักษณะนี้ไม่เพียงเพิ่มความสามารถในสายอาชีพ แต่ยังเสริมสร้างทักษะการปรับตัวในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (OECD, 2021) ดังนั้น หลักสูตรจึงควรปลูกฝังทัศนคติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และพร้อมเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

การบูรณาการทักษะแห่งอนาคตในหลักสูตรต้องอาศัยการออกแบบที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered) ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฟินแลนด์และสิงคโปร์ได้ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะเหล่านี้โดยเฉพาะผ่านการเรียนรู้แบบบูรณาการและการทำโครงการ (Tan, 2021) ดังนั้น ผลลัพธ์ที่ได้คือผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะแห่งอนาคตไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในระดับนานาชาติ หลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของอนาคตจึงเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษาที่ต้องการสร้างบุคลากรที่พร้อมเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ

1.3 การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริง

การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริง เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง หลักสูตรที่มุ่งเน้นสมรรถนะควรผสมผสานกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้

ผ่านโครงการ การใช้กรณีศึกษา และการฝึกงานในภาคสนาม เพื่อเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ตรง (Gupta, 2022) กับผู้เรียน การเรียนรู้ผ่านโครงการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันในทีม ตัวอย่างเช่น โครงการด้านสิ่งแวดล้อมช่วยส่งเสริมการปฏิบัติจริง และความตระหนักต่อสังคม (Schleicher, 2021) การใช้กรณีศึกษา เช่น การวิเคราะห์ธุรกิจ ช่วยให้ผู้เรียน เชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับสถานการณ์จริง และเพิ่มทักษะการตัดสินใจ (OECD, 2021) การฝึกงาน ในภาคสนามช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์จากการทำงานจริง พัฒนาทักษะวิชาชีพ และสร้างความ เข้าใจในความต้องการของตลาดแรงงาน การฝึกงานที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมยังช่วยเสริมเครือข่ายที่มี ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ (Tan, 2021) ให้กับผู้เรียนอีกด้วย หลายประเทศ เช่น ฟินแลนด์และสิงคโปร์ ได้ประยุกต์ใช้แนวทางนี้อย่างประสบความสำเร็จผ่านการเรียนรู้แบบบูรณาการและการฝึกงานร่วมกับ อุตสาหกรรม (UNESCO, 2022) การออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริงจึงช่วยเพิ่ม ความพร้อมของผู้เรียนสำหรับอนาคต

1.4 การส่งเสริมความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคม

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญกับปัญหาระดับโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความ หลากหลายทางชีวภาพ และความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการส่งเสริมความยั่งยืนและสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะต้องตอบสนองต่อความ ท้าทายเหล่านี้โดยการปลูกฝังจิตสำนึกด้านความยั่งยืนในผู้เรียน พร้อมทั้งส่งเสริมให้พวกเขาตระหนักถึง บทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม (Andersson et al., 2022) การผนวกแนวคิด ด้านสิ่งแวดล้อมในหลักสูตร เป็นการบูรณาการแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ผ่านโครงการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การวิเคราะห์คุณภาพน้ำหรือ การจัดการขยะในชุมชน ช่วยสร้างความตระหนักในปัญหาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เหล่านี้ (UNESCO, 2022) การสอนจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบ สำคัญของหลักสูตรที่ส่งเสริมความยั่งยืน ตัวอย่างเช่น หลักสูตรที่รวมการวิเคราะห์กรณีศึกษาด้านจริยธรรม ในธุรกิจช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการตัดสินใจที่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม การสร้างพื้นที่ สำหรับการอภิปรายเชิงจริยธรรมยังส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการประเมินผลกระทบของ การกระทำของตนเองต่อสังคม (Schleicher, 2021) การสร้างทักษะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจาก การปลูกฝังจิตสำนึก หลักสูตรควรช่วยพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน เช่น การบริหารจัดการ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันในโครงการด้านสิ่งแวดล้อม และการพัฒนานวัตกรรม ที่ยั่งยืน ตัวอย่างจากประเทศสวีเดนแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่รวมประเด็นความยั่งยืนในระดับชั้นเรียนตั้งแต่ ต้นช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในระบบนิเวศและผลกระทบต่อสังคม (Andersson et al., 2022)

การส่งเสริมความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมในหลักสูตรไม่เพียงช่วยพัฒนาผู้เรียนในระดับ ปัจจุบัน แต่ยังส่งผลในระดับสังคมและโลกในระยะยาว ผู้เรียนที่ได้รับการปลูกฝังในประเด็นเหล่านี้จะกลายเป็น

พลเมืองของประเทศและของโลกที่มีจิตสำนึกและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับชุมชน ระดับประเทศและระดับโลกของตนเองอย่างยั่งยืน (Tan, 2021) การบูรณาการความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อสังคมในหลักสูตรช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความสามารถของผู้เรียนในการแก้ไขปัญหาในระดับโลก การออกแบบการเรียนรู้ที่ผนวกแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม จริยธรรม และการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างบุคลากรที่พร้อมสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่

1.5 การปรับตัวต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในทุกมิติของชีวิตประจำวัน การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับระบบการศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า (Big Data) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ได้สร้างผลกระทบสำคัญต่อวิธีการเรียนรู้และการทำงานในหลายอุตสาหกรรม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวและบูรณาการเทคโนโลยีเหล่านี้เข้ากับหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้พร้อมเผชิญกับโลกอนาคต (OECD, 2021) การเรียนรู้แบบปรับตัวด้วย AI และ IoT หนึ่งในประโยชน์สำคัญของการนำ AI และ IoT มาใช้ในระบบการศึกษา คือความสามารถในการปรับเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ตัวอย่างเช่น ระบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning Systems) ใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ และ IoT ในการติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ จากนั้นปรับแต่งเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการศึกษา การผสมผสานเทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียม (UNESCO, 2022) การบูรณาการ IoT ในห้องเรียน IoT มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนการสอน เช่น ห้องเรียนที่ติดตั้งเซ็นเซอร์ IoT สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิหรือคุณภาพอากาศ เพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนรู้ นอกจากนี้ อุปกรณ์ IoT ยังสามารถเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของผู้เรียนระหว่างการเรียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล (Gupta, 2022)

การส่งเสริมทักษะดิจิทัลผ่าน IoT และ AI การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้สร้างความจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Skills) ในผู้เรียนทุกระดับ หลักสูตรที่รวมการใช้งาน IoT และ AI เช่น การเขียนโปรแกรม การใช้งานระบบเซ็นเซอร์ หรือการวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น หลายโรงเรียนในเอสโตเนียได้ใช้ IoT ในการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์และวิศวกรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะดิจิทัลที่เหมาะสมกับตลาดแรงงานยุคดิจิทัล (Schleicher, 2021)

การปรับบทบาทของครูในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้เปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ให้ข้อมูล หรือความรู้ ไปสู่การเป็นที่ปรึกษาและโค้ช ครูต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี เช่น AI และ IoT เพื่อออกแบบการสอนที่มีคุณภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ดังนั้น การฝึกอบรมครูในด้านการใช้งานเทคโนโลยีและการพัฒนาหลักสูตรดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการศึกษาในอนาคต (Tan, 2021)

การปรับตัวต่อเทคโนโลยี เช่น AI, บิ๊กดาต้า และ IoT เป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ระบบการศึกษาเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบูรณาการเทคโนโลยีเหล่านี้ในหลักสูตรช่วยพัฒนาการเรียนรู้แบบปรับตัว การส่งเสริมทักษะดิจิทัล และการออกแบบการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการในอนาคต ดังนั้น การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการพัฒนาหลักสูตรในบริบทปัจจุบันจะมีความสำคัญในหลายด้าน แต่สิ่งที่ยังยิ่งกว่าคือการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันที่เป็นผลมาจากปัจจัยเหล่านี้ กล่าวคือ การพัฒนาหลักสูตรต้องไม่เพียงมุ่งเน้นที่การตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน แต่ยังต้องคาดการณ์ถึงความต้องการในอนาคตและปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง เช่น การพัฒนาสมรรถนะด้านการแก้ปัญหาและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน เช่น การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 และผลกระทบของโควิด-19 ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ เช่น การเรียนรู้แบบออนไลน์และการใช้สื่อดิจิทัล ในกระบวนการเรียนการสอน (Gupta, 2022) การเชื่อมโยงนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรในบริบทปัจจุบันไม่สามารถแยกออกจากการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกได้ ทั้งสองหัวข้อมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. แนวโน้มการศึกษาระดับชาติและนานาชาติที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ

การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ เนื่องจากสามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNESCO และ OECD ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการศึกษาในรูปแบบนี้ โดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่ครอบคลุมความสามารถหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่หลากหลาย (OECD, 2021) ตัวอย่างเช่น โครงการ *Education 2030 Framework for Action* ของ UNESCO ซึ่งให้เห็นว่าการศึกษามุ่งเน้นสมรรถนะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน (UNESCO, 2022)

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกได้เผชิญกับความท้าทายและความคาดหวังใหม่จากสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลให้หลายประเทศดำเนินการปฏิรูปหลักสูตรอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรแบบเน้นเนื้อหา (content-based) ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (competency-based curriculum: CBC) ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ประเทศฟินแลนด์ ซึ่งถือเป็นผู้นำในการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างเป็นระบบ โดยหลักสูตรแห่งชาติ พ.ศ. 2559 (2016 National Core Curriculum) ได้กำหนดสมรรถนะข้ามวิชา (transversal competencies) ไว้อย่างชัดเจน เช่น การทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Finnish National Agency for

Education, 2016) จุดเด่นของการปฏิรูปในฟินแลนด์คือการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้น “ปรากฏการณ์” (phenomenon-based learning) โดยให้นักเรียนทำโครงการจากประเด็นจริงในสังคม เช่น สิ่งแวดล้อมหรือเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ข้ามวิชาและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ร่วมกับการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Schleicher, 2021)

ในทำนองเดียวกัน ประเทศสิงคโปร์ได้ดำเนินการปฏิรูปหลักสูตรโดยเน้นการบูรณาการสมรรถนะดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสารเข้าสู่ทุกระดับของระบบการศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับมัธยมและอาชีวศึกษา มีการใช้โครงการที่จำลองสถานการณ์จริง ร่วมกับการฝึกงานในสถานประกอบการ และการพัฒนา “โปรไฟล์สมรรถนะผู้เรียน” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประเมินผลอย่างเป็นองค์รวม (Tan, 2021) แนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน พร้อมทั้งเข้าใจบทบาทของตนเองในสังคมและเศรษฐกิจโลก

นอกจากนี้ ประเทศแคนาดา โดยเฉพาะรัฐบริติชโคลัมเบีย (British Columbia) ได้ริเริ่มการปฏิรูประบบการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด “Know-Do-Understand” ซึ่งเป็นการออกแบบหลักสูตรที่ผสมผสานความรู้ (know) การปฏิบัติจริง (do) และความเข้าใจเชิงลึก (understand) เข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกำหนด “core competencies” ที่ใช้เป็นแกนกลางในทุกระดับชั้น เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ ความรับผิดชอบส่วนบุคคล และการสื่อสาร (Province of British Columbia, 2019) การประเมินผลผู้เรียนจึงไม่จำกัดอยู่ที่ผลคะแนนสอบ แต่ยังรวมถึงแฟ้มสะสมงาน การสะท้อนตนเอง และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะในระยะยาว

ประเทศนิวซีแลนด์ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่โดดเด่น โดยหลักสูตรแห่งชาตินิวซีแลนด์ (NZC) ได้กำหนด “สมรรถนะหลัก” (key competencies) ที่มุ่งเน้นการบูรณาการกับการใช้ชีวิตจริง เช่น การจัดการตนเอง การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ การสัมพันธ์กับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในสังคม (Ministry of Education, 2007) โรงเรียนสามารถออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น โรงเรียน Te Kura Kaupapa Māori ที่ผสมผสานสมรรถนะเข้ากับวัฒนธรรมพื้นเมืองเมารี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองและสังคมรอบข้างได้อย่างลึกซึ้ง (Macfarlane et al., 2015)

จากกรณีศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การปฏิรูประบบการศึกษาสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะในหลายประเทศมิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของหลักสูตรเท่านั้น หากแต่เป็นการปรับวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ความสำคัญกับ “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” โดยสร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย และสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในประเทศไทย แนวทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และนโยบายการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะที่นำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ดังเช่น การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) การแก้ปัญหา (Problem Solving) และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาระดับนานาชาติที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กำหนด สมรรถนะหลัก 6 ประการ เป็นกรอบแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สมรรถนะเหล่านี้ประกอบด้วย สมรรถนะการจัดการตนเอง (Self-Management) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการเป้าหมายและอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการคิดขั้นสูง (High-Level Thinking) ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สมรรถนะการสื่อสาร (Communication) ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูลและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม (Team Collaboration) ที่เน้นการทำงานร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) ที่ส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมและจริยธรรม และสมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน (Sustainability and Science) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และวิทยาการอย่างมีความรับผิดชอบ สมรรถนะเหล่านี้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและช่วยพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

การจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะในประเทศไทยที่ดำเนินการโดยกระทรวงศึกษาธิการสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 การเน้นสมรรถนะสำคัญ เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนในระดับปัจเจกและสนับสนุนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาว แนวโน้มการศึกษาที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมสำหรับอนาคต หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะช่วยสร้างผู้เรียนที่มีทักษะหลากหลายและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้ในระบบการศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จในระยะยาว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของแนวทางดังกล่าวในการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาและสังคม นอกจากนี้ บทความยังอธิบายแนวทางการออกแบบและการประยุกต์ใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง อีกทั้งยังวิเคราะห์ความสำคัญและความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะของผู้เรียน การปรับตัวของครู และการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ เพื่อให้หลักสูตรดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทของระบบการศึกษาไทย

3. ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) หมายถึง การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านความสามารถที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในบริบทที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่สามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์จริง หลักสูตรนี้ได้รับความนิยมเนื่องจากสามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ตามที่ Wiggins

และ McTighe (2005) ระบุ หลักสูตรฐานสมรรถนะเน้นการเรียนรู้ที่มุ่งสู่ผลลัพธ์ (Outcome-Based Learning) โดยผู้เรียนจะต้องแสดงออกถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สามารถประเมินได้ตามมาตรฐานสมรรถนะที่กำหนดไว้ ผลลัพธ์ (Outcome-Based Learning) เป็นหัวใจสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ผู้เรียนควรบรรลุ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดเชิงวิเคราะห์ หรือการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หลักสูตรฐานสมรรถนะยังเน้นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Experiential Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติในบริบทที่เหมือนจริง เช่น การฝึกงานในองค์กรหรือการทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน การเรียนรู้ลักษณะนี้ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในชีวิตจริง เช่น การตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน หรือการทำงานร่วมกับทีมที่หลากหลาย (Guskey, 2017) หลักสูตรฐานสมรรถนะยังมีความยืดหยุ่นในด้านการออกแบบและการนำไปใช้ ซึ่งช่วยให้ผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างเนื้อหาเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ที่ตอบสนองต่อจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแต่ละคน นอกจากนี้ การเน้นสมรรถนะยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2021) ในบริบทของโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักสูตรลักษณะนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความสามารถในการสร้างคุณค่าในชุมชนของตนเอง

4. ความแตกต่างระหว่าง *Competence* และ *Competency*

คำว่า *competence* และ *competency* มักถูกใช้สลับกันในบริบทของการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร แต่มีนักวิชาการหลายคนได้อธิบายความแตกต่างของคำเหล่านี้ในเชิงแนวคิดและการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างสองคำนี้ยังขึ้นอยู่กับบริบทการใช้งานในแต่ละกรอบแนวคิดด้วย

Competence (สมรรถนะ) หมายถึงผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้จากการปฏิบัติงานหรือการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถที่บุคคลต้องมีเพื่อให้สำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนด Klarus (2007) ระบุว่า *competence* คือการรวมกันของความรู้ (knowledge) และทักษะ (skills) ที่ใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในงานหรือบทบาทเฉพาะ ในขณะที่ Eraut (1994) ได้เสนอว่า *competence* เป็นกรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบริบทวิชาชีพ เช่น สมรรถนะในการพูดภาษาอังกฤษในระดับมาตรฐาน

Competency (สมรรถนะ) หมายถึงพฤติกรรมหรือกระบวนการที่บุคคลใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยมุ่งเน้นที่การแสดงออกถึงความรู้ (Knowledge), ทักษะ (Skills), และคุณลักษณะ (Attributes) ที่เหมาะสมในบริบทที่ซับซ้อน Boyatzis (2008) ระบุว่า *competency* คือชุดของพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานหรือสถานการณ์เฉพาะ Spencer และ Spencer (1993) ได้กล่าวถึง *competency* ว่าเป็นลักษณะพื้นฐานที่ทำให้บุคคลสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน เช่น การฝึกการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลาย

ในการออกแบบหลักสูตรที่มุ่งเน้นฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) แนวคิดของ *competence* และ *competency* มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น *competence* ใช้กำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการในแต่ละวิชา ขณะที่ *competency* ใช้ระบุทักษะที่จำเป็นและพฤติกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายนั้น เช่น *Competence* ที่กำหนดไว้: “ผู้เรียนสามารถเขียนอีเมลทางธุรกิจที่ถูกต้องตามหลักการสื่อสารในองค์กรและมีความชัดเจนในเนื้อหา” ในการประเมินผลลัพธ์ ผู้เรียนจะต้องส่งตัวอย่างอีเมลทางธุรกิจจริงที่เขียนในบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น การติดต่อซัพพลายเออร์ การตอบกลับลูกค้า หรือการเขียนรายงานในองค์กร *Competency* ใช้ระบุทักษะและพฤติกรรมที่ผู้เรียนต้องพัฒนาเพื่อบรรลุ *competence* ที่กำหนดในหลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพ *Competencies* ที่จำเป็นได้แก่ การใช้คำศัพท์เชิงธุรกิจที่เหมาะสม (Knowledge and Skills) การวางโครงสร้างอีเมลอย่างเป็นระบบ (Skills) และการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบท และเป็นทางการสำหรับการสื่อสารในองค์กร (Attitudes)

5. แนวคิดและคุณลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ได้รับการพัฒนาโดยยึดหลักแนวคิดสำคัญหลายประการที่ส่งผลให้มีคุณลักษณะเด่นชัด ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรแบบดั้งเดิม แนวคิดเหล่านี้ มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 และมีอิทธิพลต่อการออกแบบและการนำหลักสูตรไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

5.1 การเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ (Outcome-Based Learning)

แนวคิดการเรียนรู้ที่มุ่งผลลัพธ์ (Outcome-Based Learning) มุ่งเน้นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้ Wiggins และ McTighe (2005) ระบุว่าหลักสูตรลักษณะนี้ควรกำหนดผลลัพธ์ที่ผู้เรียนต้องบรรลุ เช่น การแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง หรือการสื่อสารในบริบทวิชาชีพ สิ่งนี้ช่วยให้ ผู้สอนสามารถวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลที่ตรงเป้าหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

5.2 การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Learning)

หลักสูตรฐานสมรรถนะยึดแนวคิดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Learning) ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ Knowles (1984) ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาความรับผิดชอบและความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้ การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยังช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

5.3 การสนับสนุนการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Learning)

การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Learning) เป็นอีกหนึ่งแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะจากหลายสาขาวิชาเพื่อพัฒนาสมรรถนะในบริบทจริง Drake และ Reid (2018) เสนอว่าการบูรณาการเนื้อหา เช่น การใช้วิทยาศาสตร์และจริยธรรมในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ช่วยเสริมสร้างการคิดเชิงระบบและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และการทำโครงการ Bonwell และ Eison (1991) ระบุว่า การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มความคิดวิเคราะห์และการพัฒนาทักษะที่ซับซ้อน ตัวอย่างเช่น การจำลองสถานการณ์หรือการวิเคราะห์กรณีศึกษา ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะทั้งทางวิชาการและการปฏิบัติ

5.5 การประเมินเชิงปฏิบัติ (Performance-Based Assessment)

แนวคิดการประเมินผลเน้นการปฏิบัติจริง (Performance-Based Assessment) ช่วยให้ผู้เรียนแสดงสมรรถนะที่พัฒนาขึ้นในสถานการณ์จริง Guskey (2017) ระบุว่า การใช้การประเมินผ่านการจำลองสถานการณ์ การทำโครงการ หรือการนำเสนองาน ช่วยวัดผลได้ทั้งในแง่ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

5.6 ความยืดหยุ่นในกระบวนการเรียนรู้ (Flexibility in Learning Processes)

แนวคิดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น (Flexible Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาพัฒนาทักษะในจังหวะและวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง Bloom (1976) ชี้ว่าความยืดหยุ่นนี้ทำให้หลักสูตรสามารถปรับเปลี่ยนตามพื้นฐานและความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียน

5.7 การพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทจริง

หลักสูตรฐานสมรรถนะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่ตอบสนองต่อบริบทจริงในชีวิตและการทำงาน Spencer และ Spencer (1993) ระบุว่าสมรรถนะ เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวในสถานการณ์ที่ซับซ้อน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จในบทบาทต่าง ๆ

การบูรณาการแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้หลักสูตรฐานสมรรถนะมีลักษณะเด่นที่ตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาสมรรถนะอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ พร้อมทั้งมีความสามารถในการปรับตัวและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง

6. องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ได้รับการออกแบบให้มียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกแห่งความเป็นจริง องค์ประกอบเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดสมรรถนะหลัก การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะ และการวัดและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ โดยแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

6.1 การกำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies)

การกำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competencies) เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยสมรรถนะหลักหมายถึง ทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนในทุกบริบท ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงาน Spencer และ Spencer (1993) อธิบายว่าสมรรถนะหลักเป็นลักษณะพื้นฐานที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จในหลากหลายบทบาทหรือสถานการณ์ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving) และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication)

ตัวอย่างสมรรถนะหลัก

1. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking): การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง
2. การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving): ความสามารถในการระบุปัญหา วางแผน และดำเนินการแก้ไขปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
3. การสื่อสาร (Communication): ความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจนและเหมาะสมในหลากหลายบริบท เช่น การพูดในที่สาธารณะหรือการเขียนรายงาน

นอกเหนือจากสมรรถนะหลัก หลักสูตรฐานสมรรถนะยังเน้นการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะ (Specific Competencies) ซึ่งเกี่ยวข้องกับบริบทหรือความต้องการเฉพาะของวิชา สาขาอาชีพ หรือสถานการณ์ เช่น ในวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ สมรรถนะเฉพาะอาจรวมถึงการวินิจฉัยโรคเบื้องต้นหรือการให้คำแนะนำด้านโภชนาการ หรือในวิชาภาษาอังกฤษ สมรรถนะเฉพาะอาจรวมถึงผู้เรียนสามารถอ่านเนื้อเรื่องหรือเรื่องราวและวิเคราะห์เจตนา หรือวัตถุประสงค์ของผู้เขียน เป็นต้น

สมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะมีความสัมพันธ์กัน โดยสมรรถนะหลักเป็นฐานสำหรับการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะในบริบทที่เฉพาะเจาะจง ดังตัวอย่างสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ

สมรรถนะหลัก: การพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication)

ผู้เรียนสามารถพูดและปรับตัวในการสื่อสารกับผู้คนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม เช่น การใช้โทนเสียง รูปแบบการพูด และการเลือกคำให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม

สมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. การนำเสนอในที่ประชุมระหว่างประเทศ (Presentation in Multicultural Meetings)
ผู้เรียนสามารถเตรียมและนำเสนอข้อมูลในที่ประชุมที่มีผู้เข้าร่วมจากหลายวัฒนธรรม เช่น การแนะนำแผนธุรกิจที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างกิจกรรม: การฝึกนำเสนอหัวข้อ เช่น "การเปิดตลาดสินค้าในต่างประเทศ"

2. การเจรจาต่อรองในบริบทข้ามวัฒนธรรม (Negotiation in Multicultural Contexts)

ผู้เรียนสามารถเจรจาและต่อรองในสถานการณ์ทางธุรกิจระหว่างประเทศ โดยใช้การพูดที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมเป้าหมาย เช่น การเลือกใช้คำสุภาพในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างกิจกรรม: จำลองสถานการณ์การเจรจาระหว่างบริษัทจากประเทศต่าง ๆ

3. การแก้ปัญหาความเข้าใจผิดทางภาษาและวัฒนธรรม (Resolving Miscommunication)

ผู้เรียนสามารถอธิบายและแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรม เช่น การชี้แจงความหมายของคำที่อาจสร้างความสับสน

ตัวอย่างกิจกรรม: ฝึกการสนทนาในสถานการณ์ที่มีความเข้าใจผิดและการแก้ไขสถานการณ์

6.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ

กิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรฐานสมรรถนะถูกออกแบบมาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยกิจกรรมเหล่านี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ผ่านแนวทางที่ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตัว Bonwell และ Eison (1991) ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การอภิปราย การจำลองสถานการณ์ และการทำโครงการ ช่วยกระตุ้นความคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการพัฒนาสมรรถนะในบริบทที่หลากหลาย

แนวคิดสำคัญในการออกแบบกิจกรรม

1. Learner-Centered Learning: กิจกรรมควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายและกระบวนการเรียนรู้ Knowles (1984) ระบุว่า การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยสร้างความรับผิดชอบและแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น การอภิปรายกลุ่มเพื่อระดมความคิดในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง การให้ผู้เรียนกำหนดหัวข้อโครงการที่ตอบสนองความสนใจและสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา

2. Experiential Learning: การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชีวิตจริง Kolb (1984) อธิบายว่าการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น การฝึกงานหรือการทำโครงการในสถานการณ์จริง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ทันที เช่น การฝึกงานในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะที่กำหนด เช่น การสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสำหรับหลักสูตรฝึกครู การจำลองสถานการณ์ เช่น การสร้างบทสนทนาในสถานการณ์ทางธุรกิจ

ตัวอย่างการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ

1. การพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ (English Communication)

กิจกรรม: การจำลองสถานการณ์การเจรจาธุรกิจระหว่างประเทศ โดยผู้เรียนต้องใช้ภาษาอังกฤษในการต่อรองและแสดงออกความคิดเห็น

2. การพัฒนาสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking)

กิจกรรม: การวิเคราะห์บทความภาษาอังกฤษและการอภิปรายเกี่ยวกับมุมมองต่าง ๆ ที่นำเสนอในบทความ

3. การพัฒนาสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา (Problem-Solving)

กิจกรรม: การออกแบบแผนแก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง เช่น การจัดการความขัดแย้งในที่ทำงาน

ข้อดีของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ

ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะและสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับบริบทจริง

ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

สนับสนุนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนผ่านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยใช้แนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ และ

คุณลักษณะของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่กำหนดไว้ จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างผู้เรียนที่พร้อมต่อความท้าทายในโลกปัจจุบัน

6.3 การวัดและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ

การวัดและประเมินผลในหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) เป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการวัดสมรรถนะที่แสดงออกผ่านการปฏิบัติจริง และการเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่กำหนดไว้ในหลักสูตร Guskey (2017) ระบุว่า การวัดผลแบบนี้ไม่เพียงช่วยประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ แต่ยังสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านการให้ข้อมูลย้อนกลับและการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาต่อเนื่อง

รูปแบบการประเมินที่เน้นสมรรถนะ

1. การประเมินเชิงปฏิบัติ (Performance-Based Assessment) ในยุคที่การศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการจำหรือการทำข้อสอบแบบเดิม แต่ต้องตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประเมินผลการเรียนรู้จึงต้องปรับตัวให้สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนในการดำรงชีวิต และประกอบวิชาชีพ การประเมินเชิงปฏิบัติ (Performance-Based Assessment: PBA) จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ได้รับความสนใจในระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะ

การประเมินเชิงปฏิบัติ คือ การให้ผู้เรียนแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหา ในบริบทที่มีความสมจริง โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการคิด การตัดสินใจ การลงมือทำ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ความรู้ร่วมกับทักษะที่จำเป็น (Gulikers et al., 2004) ไม่ใช่เพียงการตอบคำถามที่มีคำตอบแน่นอนเท่านั้น การประเมินประเภทนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสาระวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งถือเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะ

รูปแบบของการประเมินเชิงปฏิบัติมีความหลากหลาย และสามารถออกแบบให้สอดคล้องกับวิชาและบริบทการเรียนรู้ เช่น

การจำลองสถานการณ์ (Simulation) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกใช้ทักษะในบริบทที่สมมติให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เช่น การเจรจาทางธุรกิจ การประชุมทางวิชาการ หรือการแถลงข่าว โดยเฉพาะในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การจำลองสถานการณ์เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสารเชิงวิชาชีพ พร้อมทั้งเรียนรู้การใช้วาทะภาษาและมารยาทสากล

การพัฒนาโครงงาน (Project-Based Assessment) เป็นอีกหนึ่งรูปแบบที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการบูรณาการความรู้ข้ามสาขา ตัวอย่างเช่น การมอบหมายให้นักเรียนออกแบบแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นโดยใช้ภาษาอังกฤษ ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าข้อมูล วางแผนการนำเสนอ และผลิตสื่อประชาสัมพันธ์จริง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและสร้างสรรค์

การนำเสนอผลงาน (Presentation) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รายงานผลการสืบค้นหรือการวิจัยในประเด็นที่ตนสนใจ เช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือเทคโนโลยี โดยใช้ภาษาอังกฤษ

เป็นสื่อกลาง การนำเสนอผลงานเช่นนี้วัดได้ทั้งทักษะการใช้ภาษา การจัดโครงสร้างเนื้อหา ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และความมั่นใจในการสื่อสารต่อสาธารณะ

สิ่งสำคัญของการประเมินเชิงปฏิบัติคือการมี เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนและหลากหลายมิติ (rubric) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ ความถูกต้องทางภาษา และทักษะการนำเสนอ ตลอดจน หลักฐานการเรียนรู้ (Learning Evidence) ที่แสดงถึงกระบวนการและผลลัพธ์ของการปฏิบัติ เช่น เอกสารโครงงาน คลิปวิดีโอการนำเสนอ แบบสังเกตพฤติกรรม หรือคำสะท้อนตนเองของผู้เรียน

การประเมินในลักษณะนี้ยังส่งเสริมทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การทำงานเป็นทีม การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้จากการสอบแบบปรนัยเพียงอย่างเดียว (Darling-Hammond & Adamson, 2014)

อย่างไรก็ตาม การนำการประเมินเชิงปฏิบัติไปใช้ในชั้นเรียนจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในหลักการ ออกแบบกิจกรรมที่มีความหมาย และจัดให้มีเวลาเพียงพอในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์หลังการประเมิน จะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นพัฒนาการของตนเองและตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sadler, 1989)

กล่าวโดยสรุป การประเมินเชิงปฏิบัติเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง เพราะช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่ “รู้” แต่ยังสมารถ “ทำได้” ในสถานการณ์ที่ท้าทายและใกล้เคียงกับโลกแห่งความเป็นจริง การส่งเสริมการประเมินรูปแบบนี้อย่างเป็นระบบ จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ พร้อมรับมือกับอนาคตอย่างยั่งยืน

2. การประเมินในบริบทจริง (Authentic Assessment)

การประเมินในบริบทจริงเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความสามารถผ่านภารกิจหรือสถานการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง หรือโลกของการทำงาน (Mueller, 2005) แนวทางการประเมินเช่นนี้ช่วยให้การวัดผลมีความหมาย ไม่ใช่เพียงวัดการจดจำข้อมูล แต่ยังวัดความสามารถในการวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้ และตัดสินใจอย่างเหมาะสมในบริบทที่มีความหลากหลาย

ตัวอย่างของการประเมินในบริบทจริงในรายวิชาภาษาอังกฤษ อาจประกอบด้วยการเขียนจดหมายสมัครงาน การตอบคำถามในการสัมภาษณ์งาน การจัดทำโบรชัวร์นำเที่ยว การโต้ตอบอีเมลทางธุรกิจ หรือแม้แต่การเขียนบทความเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานของรัฐ ภารกิจเหล่านี้ไม่เพียงส่งเสริมทักษะภาษา แต่ยังบูรณาการทักษะชีวิต เจตคติทางวิชาชีพ และความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

การประเมินในลักษณะนี้มีข้อดีคือสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ “แสดงให้เห็น” แทนการ “ตอบให้ถูก” และช่วยพัฒนาทักษะระดับสูงในทางปฏิบัติ เช่น การคิดเชิงระบบ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับชีวิตจริง

3. การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา (Feedback for Improvement)

การประเมินสมรรถนะจะไม่สมบูรณ์หากขาดกลไกที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง และรู้ว่า จะพัฒนาต่อไปในทิศทางใด การให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) จึงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมการเรียนรู้

Sadler (1989) อธิบายว่า feedback ที่มีคุณภาพควรประกอบด้วยข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การสะท้อนกลับของครูหลังการนำเสนอ หรือหลังการเขียนรายงาน เป็นตัวอย่างที่ดีในการชี้จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา เช่น การปรับปรุงคำเชื่อมในบทความ การใช้ถ้อยคำ ที่เหมาะสมในที่ประชุม หรือการจัดลำดับประเด็นในการอภิปราย

นอกจากการให้ข้อมูลจากครูแล้ว การส่งเสริม การให้ข้อมูลย้อนกลับจากเพื่อนร่วมชั้น (peer feedback) และ การประเมินตนเอง (self-assessment) ก็เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสะท้อน คิด (reflection) และมีบทบาทในการควบคุมการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น การฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้และ ผู้รับ feedback อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสิน

4. การวัดความก้าวหน้าในระยะยาว (Longitudinal Competency Tracking)

สมรรถนะเป็นสิ่งที่ก่อรูปและพัฒนาขึ้นได้ผ่านประสบการณ์ การฝึกฝน และการเรียนรู้ ต่อเนื่อง การวัดสมรรถนะจึงไม่ควรจำกัดอยู่ที่จุดใดจุดหนึ่งในเวลา หากแต่ควรสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียน ในระยะยาวอย่างเป็นระบบ

การจัดทำ แฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมในหลายประเทศ เช่น แคนาดาและนิวซีแลนด์ โดยแฟ้มสะสมงานจะรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น เอกสารงาน เขียน คลิปวิดีโอการพูด ภาพถ่ายกิจกรรม แบบฝึกหัดที่สะท้อนกระบวนการคิด และคำสะท้อนตนเองของ ผู้เรียน การใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วยให้ครูและผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพรวมของพัฒนาการ และนำข้อมูล ดังกล่าวมาใช่วางแผนการเรียนรู้ต่อไปได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ การใช้วิธี บันทึกความก้าวหน้าด้วยวิดีโอ (video tracking) โดยเปรียบเทียบ พัฒนาการของการพูดหรือการนำเสนอระหว่างช่วงต้นและปลายของภาคเรียน ก็เป็นหลักฐานสำคัญที่สะท้อน ถึงการเติบโตของสมรรถนะเฉพาะด้านได้อย่างชัดเจน

แนวคิดสำคัญในการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ

ในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้อยู่ต้องเปลี่ยนแปลงไปจากการ วัดผลสัมฤทธิ์แบบเดิมไปสู่รูปแบบที่สามารถสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง การประเมินที่เน้น สมรรถนะ (Competency-Based Assessment) จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะเครื่องมือที่ช่วย พัฒนาการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณภาพ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดสำคัญ 4 ประการในการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ ได้แก่ (1) การประเมินในบริบทจริง (Authentic Assessment), (2) การประเมินเพื่อการพัฒนาและการให้ข้อมูล ย้อนกลับ (Formative Assessment and Feedback), (3) การประเมินแบบองค์รวมและบูรณาการ (Holistic

and Integrated Evaluation) และ (4) การประเมินที่ยืดหยุ่นและปรับตามผู้เรียน (Adaptive Assessment) ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการออกแบบระบบการประเมินที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างแท้จริง

1. การประเมินในบริบทจริง (Authentic Assessment)

Mueller (2005) อธิบายว่า การประเมินที่มีประสิทธิภาพควรสะท้อนบริบทหรือสถานการณ์ที่ผู้เรียนมีโอกาสเผชิญในชีวิตจริง ทั้งในด้านวิชาชีพ สังคม หรือการใช้ชีวิตประจำวัน การให้ผู้เรียนได้แสดงสมรรถนะในสถานการณ์สมมติที่มีความสมจริง เช่น การเขียนจดหมายสมัครงาน การจำลองสถานการณ์ประชุม หรือการจัดทำแคมเปญเพื่อสื่อสารสาธารณะ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับการปฏิบัติได้อย่างมีความหมาย

ข้อได้เปรียบของการประเมินในลักษณะนี้คือผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะหลากหลายอย่างบูรณาการ ทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการบริหารจัดการตนเอง ซึ่งสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงมากกว่าการทดสอบด้วยข้อสอบปรนัยที่วัดเพียงการจดจำข้อมูล

2. การประเมินเพื่อการพัฒนาและการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Formative Assessment and Feedback)

การประเมินเพื่อการพัฒนา หรือที่เรียกว่า Formative Assessment ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ในระหว่างกระบวนการเรียนการสอน Sadler (1989) ชี้ให้เห็นว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เฉพาะเจาะจงและสร้างสรรค์สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนจะได้รับข้อมูลที่นำไปสู่การปรับปรุงตนเอง และเรียนรู้จากข้อผิดพลาดโดยไม่รู้สึกถูกตัดสิน

การให้ข้อมูลย้อนกลับอาจมาจากหลายแหล่ง เช่น ครู เพื่อนร่วมชั้น หรือการประเมินตนเอง โดยต้อง มีลักษณะที่ กระตุ้นการคิดสะท้อนตนเองของผู้เรียน (self-reflection) และส่งเสริมความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน การให้ feedback อย่างมีคุณภาพจึงเป็นทั้ง “กระจก” และ “แผนที่” ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3. การประเมินแบบองค์รวมและบูรณาการ (Holistic and Integrated Evaluation)

การประเมินสมรรถนะไม่อาจจำกัดเพียงในมิติใดมิติหนึ่ง หากต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติอย่างรอบด้าน แนวคิดเรื่องการประเมินแบบองค์รวม (holistic assessment) จึงเน้นการประเมินที่มองเห็นผู้เรียนในภาพรวม ไม่เน้นแยกส่วนของความสามารถแต่ละด้านออกจากกัน

ตัวอย่างของการประเมินแบบองค์รวม เช่น การให้ผู้เรียนจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม โดยในกระบวนการนั้นผู้เรียนต้องค้นคว้า (ใช้ความรู้) วิเคราะห์ข้อมูลและสื่อสารผลลัพธ์ (ใช้ทักษะ) รวมถึงสะท้อนคุณค่าหรือจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา (พัฒนาทัศนคติ) การประเมินในลักษณะนี้ จึงเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

4. การประเมินที่ยืดหยุ่นและปรับตามผู้เรียน (Adaptive Assessment)

ผู้เรียนแต่ละคนมีพื้นฐาน ความสามารถ และรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การประเมินจึงควรมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน แนวคิดการประเมิน

แบบปรับตัว (adaptive assessment) มีรากฐานจากการศึกษาปัจเจก (personalized learning) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีเส้นทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตนเอง

การประเมินในลักษณะนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการให้เล็อกหัวข้อโครงงานตามความสนใจ การกำหนดระดับความซับซ้อนของภารกิจที่ต่างกันตามระดับความสามารถ หรือการใช้เครื่องมือดิจิทัลที่สามารถปรับเปลี่ยนคำถามหรือสถานการณ์ตามพฤติกรรมคำตอบของผู้เรียน แนวทางนี้ช่วยลดแรงกดดันจากการเปรียบเทียบ และสนับสนุนให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการพัฒนาตนเองตามศักยภาพที่แท้จริง

การประเมินผลที่เน้นสมรรถนะต้องตั้งอยู่บนแนวคิดที่ลึกซึ้งและทันสมัย โดยเฉพาะการเน้นบริบทจริง การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การมองเห็นผู้เรียนในลักษณะองค์รวม และการเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล แนวทางการประเมินทั้ง 4 ประการที่ได้นำเสนอข้างต้นคือรากฐานสำคัญของการพัฒนาเครื่องมือประเมินและรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง หากระบบการศึกษาสามารถนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เป็นกระบวนการที่ทรงพลังและยั่งยืน

ตัวอย่างการประเมินผลในวิชาภาษาอังกฤษ

1. การพูด (Speaking)

จำลองสถานการณ์การเจรจาธุรกิจ หรือการอภิปรายหัวข้อสำคัญ เช่น "ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ"

การให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ เช่น การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่

2. การเขียน (Writing)

การเขียนรายงานที่มีโครงสร้างชัดเจน เช่น รายงานการวิจัยหรือการวิเคราะห์ปัญหา

การเขียนจดหมายเชิงธุรกิจหรือบทความเพื่อการสื่อสาร

3. การอ่านและการฟัง (Reading and Listening)

การประเมินการจับใจความสำคัญจากบทความวิชาการหรือการฟังบรรยาย

การถามตอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้เรียนได้รับจากการอ่านและฟัง

ข้อดีของการประเมินผลที่เน้นสมรรถนะ

1. สะท้อนการเรียนรู้ในบริบทจริง: การประเมินลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าทักษะที่พัฒนามีความสัมพันธ์กับการใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน

2. สนับสนุนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง: การให้ข้อมูลย้อนกลับและการติดตามความก้าวหน้าช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม: การประเมินครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาอย่างรอบด้าน

การวัดและประเมินผลที่เน้นสมรรถนะในหลักสูตรฐานสมรรถนะมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านการแสดงสมรรถนะในสถานการณ์จริง การใช้แนวทาง เช่น การประเมินเชิงปฏิบัติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการติดตามพัฒนาการในระยะยาว ช่วยเสริมสร้างความพร้อมของผู้เรียนสำหรับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

7. ความสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทไทย

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาไทยในยุคที่ความเปลี่ยนแปลงของโลกมีความซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในระดับโลก ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเป็นการตอบสนองต่อความจำเป็นดังกล่าวในบริบทไทย

7.1 บริบทของระบบการศึกษาไทยและความต้องการในศตวรรษที่ 21

ในอดีต ระบบการศึกษาไทยให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้ผ่านการท่องจำ (Rote Learning) ซึ่งเหมาะสมกับยุคที่การศึกษาเน้นการสอบวัดผลและการเรียนรู้เชิงเนื้อหา (Bureau of Educational Testing, 2019) อย่างไรก็ตาม ความต้องการของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการเน้นที่ทักษะซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน กระทรวงศึกษาธิการ (2022) ระบุว่า ผู้เรียนต้องพัฒนาสมรรถนะสำคัญ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ซึ่งช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบด้าน และ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving) เพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ในชีวิตจริง

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงระดับโลกยังสร้างความต้องการที่เฉพาะเจาะจง เช่น ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้งานและสร้างสรรค์เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ (OECD, 2021) รวมถึง การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) ซึ่งมีความสำคัญในโลกที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผู้เรียนในยุคนี้จำเป็นต้องสามารถสื่อสารและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในชีวิตและการทำงาน (UNESCO, 2022)

จากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ Trilling และ Fadel (2009) ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ (Life Skills) ซึ่งรวมถึงการคิดสร้างสรรค์ ความร่วมมือในทีม และการปรับตัว ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้จะมีศักยภาพในการแก้ปัญหาและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก

ในบริบทของประเทศไทย หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ได้รับการส่งเสริมเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ โดยการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทจริง เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างโครงการในชุมชน หรือการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านการทำงานกลุ่ม ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาทักษะดิจิทัลในโรงเรียนมัธยมศึกษาช่วยสร้างสมรรถนะด้านการแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิพากษ์อย่างเป็นระบบ (Ministry of Education, 2022)

7.2 นโยบายการศึกษาไทยที่สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ประเทศไทยได้ปรับปรุงนโยบายการศึกษาเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมสำหรับบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลง แนวทางการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 เน้นการปรับปรุงหลักสูตรโดยมีผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Learning) และการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้

ในชีวิตจริง (Ministry of Education, 2022) แนวทางนี้ช่วยสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา
คิดวิเคราะห์ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบายการพัฒนาหลักสูตรยังสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่ง
เน้นการสร้างบุคลากรที่มีสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 เช่น
ทักษะดิจิทัล (Digital Skills) และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem-Solving) (National
Economic and Social Development Council, 2022) นโยบายนี้กระตุ้นให้โรงเรียนและสถานศึกษา
จำนวนมากที่มีความพร้อมปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม
และเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนต้นแบบในหลายภูมิภาคของประเทศ
เพื่อทดลองและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ตัวอย่างเช่น โรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะทาง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) ซึ่งเชื่อมโยงความรู้
จากหลายสาขาเข้าด้วยกัน (Ministry of Education, 2022) โครงการเหล่านี้ยังเน้นการส่งเสริมการคิด
เชิงวิพากษ์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น โครงการวิจัยชุมชน และการจำลองสถานการณ์แก้ปัญหา

การสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะยังสอดคล้องกับแนวทางขององค์กร
ระหว่างประเทศ เช่น OECD (2021) ที่เน้นให้การศึกษาในยุคดิจิทัลต้องส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและ
การสร้างทักษะที่สามารถปรับใช้ได้ในอนาคต แนวทางนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการลงทุนในเทคโนโลยี
ทางการศึกษาและการฝึกอบรมครู เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในระดับประเทศและสร้างผู้เรียนที่มี
ศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากล

7.3 ตัวอย่างการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในโรงเรียน

โรงเรียนในประเทศไทยเริ่มนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน
ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น

โรงเรียนต้นแบบในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา: โรงเรียนบางแห่งได้ออกแบบ
กิจกรรมที่มุ่งเน้นสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา เช่น โครงการวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม
ในชุมชน

การเรียนรู้แบบบูรณาการในโรงเรียนมัธยม: โรงเรียนมัธยมศึกษาหลายแห่งเริ่มใช้การ
เรียนรู้แบบบูรณาการ โดยให้ผู้เรียนทำโครงการที่เชื่อมโยงความรู้จากหลายวิชา เช่น การพัฒนาโครงการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ภาษาอังกฤษ

การพัฒนาทักษะดิจิทัลในโรงเรียนอาชีวศึกษา: สถาบันการศึกษาด้านอาชีวะได้
บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การสอนการเขียนโปรแกรมเบื้องต้น และการใช้
แอปพลิเคชันเพื่อการออกแบบ

หลักสูตรฐานสมรรถนะมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาไทย เนื่องจากช่วยตอบสนองต่อ
ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการแนวคิดที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยง

กับบริบทจริง และการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ โรงเรียนในประเทศไทยจึงสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในระดับโลก

8. การเตรียมครูและการพัฒนาเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอน และแนวทางการจัดการเรียนรู้จากระบบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (achievement-based learning) ไปสู่ระบบที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะ (competency-based learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถนำ “ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ” ไปใช้ในบริบทที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์จริง

การเปลี่ยนผ่านเชิงระบบในลักษณะนี้จำเป็นต้องอาศัยรากฐานที่มั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสองมิติหลัก คือ การเตรียมครู และการพัฒนาเครื่องมือสำหรับใช้ในกระบวนการเรียนรู้ ทั้งสององค์ประกอบนี้เป็น “ตัวขับเคลื่อน” ที่ไม่เพียงส่งผลต่อระดับห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ยังมีผลต่อคุณภาพของระบบการศึกษาโดยรวม

8.1 การเตรียมครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

การเตรียมครู เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งการสร้าง “ทัศนคติใหม่” (new mindset) และการพัฒนา “ทักษะเชิงวิชาชีพ” (professional competencies) ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทครูจาก “ผู้ถ่ายทอดเนื้อหา” ไปสู่ “ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้เชิงลึก” (learning facilitator and instructional designer)

8.1.1 องค์ประกอบสำคัญในการเตรียมครู

การเข้าใจแนวคิดและหลักการของการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ เช่น สมรรถนะในระดับ Core (เช่น Critical Thinking, Creativity, Collaboration) สมรรถนะในรายวิชา และสมรรถนะเชิงคุณลักษณะ (OECD, 2021)

การวางแผนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยออกแบบภารกิจ (tasks) ที่หลากหลาย เช่น โครงการ กิจกรรมบูรณาการ หรือการจำลองสถานการณ์

การประเมินสมรรถนะอย่างเป็นระบบ ด้วยเครื่องมือหลากหลาย ได้แก่ RUBRIC แฟ้มสะสมงาน หรือการประเมินในสถานการณ์จริง

การพัฒนาเจตคติต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูเอง เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก

8.1.2 ตัวอย่างแนวทางจากต่างประเทศ

ฟินแลนด์ มหาวิทยาลัยครูจะบูรณาการหลักสูตรฝึกประสบการณ์วิชาชีพเข้ากับการออกแบบการเรียนรู้ฐานสมรรถนะตั้งแต่ปีแรกของการศึกษา ครูจะถูกฝึกให้จัดการเรียนรู้ในรูปแบบโครงการที่เปิดกว้างและใช้การประเมินในบริบทจริง (Halinen, 2018)

สิงคโปร์ ครูทุกคนต้องผ่านหลักสูตร “21st Century Teaching Competencies” ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้าน soft skills การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Tan, 2021)

8.2 การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

เครื่องมือในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงแบบทดสอบ แต่รวมถึงชุดกิจกรรม เครื่องมือวัดและประเมินผล ตลอดจนสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดการฝึกฝน ทบทวน สะท้อน และแสดงสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

8.2.1 ประเภทของเครื่องมือหลัก

เครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น แผนการเรียนรู้รายบุคคล (Individual Learning Plan), ใบงานแบบเปิด (open-ended task sheets), บอร์ดสะท้อนการเรียนรู้ (reflection boards)

เครื่องมือประเมิน เช่น rubric (Rubric) ที่แสดงระดับคุณภาพอย่างชัดเจน แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Checklist) แบบบันทึกพัฒนาการ (Competency Tracking Forms) แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ที่รวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ระยะยาว

เครื่องมือดิจิทัล เช่น ระบบ LMS ที่มีการ track สมรรถนะ หรือแพลตฟอร์ม e-portfolio ที่ผู้เรียนสามารถจัดการตนเองได้

8.2.2 แนวทางการพัฒนาเครื่องมือ

ต้องอิงจาก “ภารกิจที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะ” (competency-linked tasks) ไม่ใช่ภารกิจที่วัดความจำ

ต้องมี “ความหลากหลายและยืดหยุ่น” เพื่อรองรับผู้เรียนที่มีศักยภาพต่างกัน

ต้องมีระบบ feedback ที่ต่อเนื่องและมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ไม่ใช่การตัดสินผู้เรียน

8.2.3 กรณีศึกษาที่น่าสนใจ

บริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา มีการออกแบบ “Competency Profiles” สำหรับผู้เรียนระดับต่าง ๆ โดยครูใช้เป็นแนวทางในการเลือกกิจกรรมและออกแบบเครื่องมือวัดที่เหมาะสมกับสมรรถนะเป้าหมาย (British Columbia Ministry of Education, 2019)

ประเทศไทย มีโรงเรียนต้นแบบหลายแห่ง เช่น โรงเรียนในโครงการ PLC ของ สพฐ. ที่เริ่มใช้แฟ้มสะสมผลงานดิจิทัลร่วมกับการประเมินโดยเพื่อน (peer evaluation) และการประเมินตนเอง โดยเน้นสมรรถนะหลัก 3 ด้าน คือ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการมีวินัยในตนเอง (สพฐ., 2565)

การเตรียมครูและการพัฒนาเครื่องมือที่มีคุณภาพเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะจากระดับนโยบายสู่ระดับห้องเรียนอย่างยั่งยืน ครูคือ “ผู้จุดประกายการเรียนรู้” ส่วนเครื่องมือคือ “ระบบสนับสนุนที่ทำให้การเรียนรู้มีทิศทาง ชัดเจน และวัดผลได้” ทั้งสองส่วนนี้ต้องได้รับการลงทุนอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนด้วยนโยบายที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง

9. อุปสรรคและความท้าทายในการพัฒนาและนำไปปฏิบัติ

การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ในประเทศไทยเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะการปรับตัวของระบบการศึกษาไทยที่มักเน้นการเรียนรู้แบบเนื้อหา (Content-Based Learning) มากกว่าการพัฒนาสมรรถนะ ผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นว่าความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญ ในการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ และ การขาดทรัพยากรทางการศึกษา เช่น สื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่เหมาะสม (UNESCO, 2022)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้ปกครองก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทาย เนื่องจากระบบการศึกษาที่เคยให้ความสำคัญกับผลสอบแบบดั้งเดิมทำให้ผู้เรียนมุ่งเน้นการท่องจำมากกว่าการพัฒนาทักษะที่ใช้งานได้จริง (Ministry of Education, 2022) อุปสรรคเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้การนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางแก้ไข: การพัฒนาครูเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ OECD (2021) ระบุว่าครูจำเป็นต้องได้รับการอบรมเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะ เช่น การเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Integrated Learning) และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Experiential Learning) การสนับสนุนครูด้วยทรัพยากรที่เหมาะสม เช่น คู่มือการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผล จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและประสิทธิภาพในการสอน

นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายครูผู้สอนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญ โครงการนำร่องในโรงเรียนบางแห่งแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนครูด้วยทีมที่ปรึกษาและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน

การสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นแนวทางหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ทั้งในด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และนโยบายที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง National Economic and Social Development Council (2022) ระบุว่ารัฐบาลควรลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษา เช่น การจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้ และการพัฒนาห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom) เป็นต้น

นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะ จะช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ตัวอย่างเช่น การกำหนดเป้าหมายสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศจะช่วยเพิ่มความเข้าใจและการยอมรับในวงกว้าง

การปรับตัวของผู้เรียนและผู้สอนถือเป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะ ผู้เรียนจำเป็นต้องพัฒนา ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) และความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Trilling & Fadel, 2009) ในขณะเดียวกัน ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นโค้ชและที่ปรึกษา (Facilitator and Coach) ซึ่งเน้นการสนับสนุนผู้เรียนในการพัฒนาสมรรถนะ

ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การปรับตัวนี้ต้องอาศัยการพัฒนาทัศนคติที่เปิดกว้างและความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทสรุป

หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนสามารถทำได้ (what learners are expected to do) มากกว่าสิ่งที่คาดหวังว่าผู้เรียนควรรู้ (what learners are expected to know) หลักสูตรลักษณะนี้มีจุดเด่นที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ(Learner-Centered) และสามารถปรับตัวให้เข้ากับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ครู และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จจำเป็นต้องพิจารณาเงื่อนไขสำคัญหลายประการดังที่ได้แก่ การสร้างความตระหนักในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเสริมสร้างความรู้และทักษะของครูผู้สอน การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่เหมาะสม การเน้นการปฏิบัติจริงแทนการวัดผลเชิงทฤษฎี การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือระดับนานาชาติ

ในบริบทของประเทศไทย หลักสูตรฐานสมรรถนะถือเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้ตอบสนองต่อความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของหลักสูตรดังกล่าวขึ้นอยู่กับการสนับสนุนที่ครอบคลุมจากทุกภาคส่วน รวมถึงการพัฒนาครู การจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสม และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะด้วยเหตุนี้ การดำเนินงานให้หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นจริงจึงไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงในระดับโรงเรียน แต่ยังรวมถึงการปฏิรูปเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งนโยบาย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสนับสนุนจากชุมชนและสังคม การสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนจะเป็นกุญแจสำคัญในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จและยั่งยืนในบริบทของประเทศไทยและระดับนานาชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทการศึกษาไทย มีดังนี้

1. ปฏิรูประบบผลิตและพัฒนาครูให้สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ครูคือหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน CBCสู่การปฏิบัติ การพัฒนาเพียงตัวหลักสูตรจะไม่เพียงพอหากครูยังขาดความเข้าใจในแนวคิดสมรรถนะและการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริง ดังนั้น ภาครัฐควร

ปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูในระดับอุดมศึกษา โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะไว้ในรายวิชาหลัก

จัดระบบพัฒนาอาชีพครู (professional development) อย่างต่อเนื่องที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การวางแผนหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การออกแบบภารกิจ และการประเมินด้วยรูบริก

ส่งเสริมบทบาทครูในฐานะ *ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้* (learning facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหา

2. พัฒนาเครื่องมือและทรัพยากรการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ CBC อย่างเป็นระบบ

เครื่องมือและทรัพยากร เป็นตัวช่วยที่สำคัญในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติระดับชั้นเรียน หากปราศจากเครื่องมือที่ชัดเจน ครูจะไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาสมรรถนะได้อย่างเป็นระบบ ภาครัฐควร

จัดทำ “คู่มือสมรรถนะ” รายวิชาและระดับชั้น ที่กำหนดตัวอย่างภารกิจ กิจกรรม และรูปแบบการประเมินอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

พัฒนาธนาคารสื่อและกิจกรรมออนไลน์สำหรับครู เช่น *Thai CBC Platform* ที่เปิดให้ครูสามารถเข้าถึง สร้าง และแลกเปลี่ยนแผนการสอนที่อิงสมรรถนะ

สนับสนุนโรงเรียนให้มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจำลองสถานการณ์ (simulation), ระบบ portfolio ดิจิทัล ฯลฯ

3. ปรับปรุงระบบการประเมินผลให้เน้นความสามารถในการปฏิบัติจริง

การวัดและประเมินผล ต้องสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในการ “นำความรู้ไปใช้” ไม่ใช่เพียง “จดจำเนื้อหา” ภาครัฐควร

- ปรับระบบประเมินกลางที่ใช้การสอบแบบปรนัยให้น้อยลง และส่งเสริมการใช้การประเมินภาคปฏิบัติ (performance-based assessment) เช่น โครงการงาน แฟ้มสะสมงาน การนำเสนอ การแก้ปัญหาจริง

- พัฒนารูปแบบการประเมินที่หลากหลายตามสภาพจริงของผู้เรียน เช่น การสะท้อนตนเอง การประเมินจากเพื่อน การใช้วิดีโอและแบบจำลองพฤติกรรม

- สร้างระบบ feedback ที่สร้างสรรค์ ซึ่งเน้นการพัฒนา มากกว่าการให้คะแนน เพื่อตัดสิน

4. สร้างระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้างและการมีส่วนร่วมของภาคี

การขับเคลื่อน CBC ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยโรงเรียนเพียงลำพัง ต้องมีระบบสนับสนุนจากภายนอก เช่น

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน อุตสาหกรรม และชุมชนในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ เช่น โครงการพัฒนาท้องถิ่น การฝึกงาน หรือการแก้ปัญหาสังคม

- สนับสนุนงบประมาณให้กับโรงเรียนต้นแบบ CBC อย่างชัดเจนต่อเนื่อง และเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนผลการดำเนินงาน

- จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่ เพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

5. พัฒนากลไกติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อน CBC

การดำเนินนโยบายต้องมีระบบติดตามผลที่โปร่งใสและใช้ข้อมูลเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่เพียงเพื่อการควบคุม แต่ควรมี

- ระบบข้อมูลกลางที่สามารถรวบรวมตัวอย่างการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรูปแบบดิจิทัล

- รายงานประจำปีที่สะท้อนความก้าวหน้าและอุปสรรคของแต่ละจังหวัด/โรงเรียน พร้อมข้อเสนอการปรับปรุงเชิงนโยบาย

- หน่วยงานระดับชาติที่ดูแลการขับเคลื่อน CBC อย่างบูรณาการ เช่น สำนักพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะแห่งชาติ

การเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงเชิงเทคนิคของเนื้อหาและการสอน แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ต้องอาศัยการลงทุนทั้งในด้านคน เครื่องมือ และโครงสร้างสนับสนุน ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้นำเสนอในบทความนี้มีรากฐานจากการวิเคราะห์เชิงวิชาการและบริบทจริงของการศึกษาไทย หากสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมจะช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนไทยให้สามารถเผชิญกับโลกอนาคตได้อย่างมั่นคงและมีความหมาย

References

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2021). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Andersson, J., Persson, H., & Nilsson, K. (2022). Integrating sustainability into education: A Swedish perspective. *Journal of Sustainable Education*, 14(1), 45–62.
- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development*, 27(1), 5–12.
- British Columbia Ministry of Education. (2019). *BC's Curriculum Competency Profiles*.
- Darling-Hammond, L., & Adamson, F. (Eds.). (2014). *Beyond the bubble test: How performance assessments support 21st century learning*. Jossey-Bass.
- Drake, S. M., & Reid, J. (2018). Integrated curriculum as an effective way to teach 21st-century capabilities. *Curriculum Journal*, 29(1), 1–19.
- Eraut, M. (1994). *Developing professional knowledge and competence*. Routledge.
- Finnish National Agency for Education. (2016). *National core curriculum for basic education 2014*. Helsinki: FNBE.
- Gulikers, J. T. M., Bastiaens, T. J., & Kirschner, P. A. (2004). A five-dimensional framework for authentic assessment. *Educational Technology Research and Development*, 52(3), 67–86.
- Gupta, R. (2022). Bridging the skills gap: Competency-based education in the digital era. *Educational Research Quarterly*, 45(3), 112–129.
- Guskey, T. R. (2017). Standards-based grading and competency-based education. *Educational Leadership*, 74(3), 50–54.
- Halinen, I. (2018). The new Finnish curriculum: Creating competencies for the future. *UNESCO Education Journal*.
- Hoffmann, T. (1999). The meanings of competency. *Journal of European Industrial Training*, 23(6), 275–286.
- Klarus, R. (2007). Competence-based education: Bridging the gap between theory and practice. *Vocational Education and Training Research*, 31(2), 15–27.
- Knowles, M. S. (1984). *The adult learner: A neglected species*. Gulf Publishing.

- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Macfarlane, A., Macfarlane, S., & Gillon, G. (2015). Sharing the food baskets of knowledge: Creating space for a blending of streams in the preparation of educational psychologists. *The Educational and Developmental Psychologist*, 32(1), 1–14.
- Makunja, G. (2016). Challenges facing implementation of competence-based education and training (CBET) system in Tanzania. *International Journal of Education and Social Science*, 3(5), 30–37.
- Ministry of Education. (2007). *The New Zealand Curriculum*. Wellington: Learning Media.
- Ministry of Education. (2022). *Guidelines for competency-based curriculum development in Thailand*. Bangkok, Thailand: Ministry of Education Press.
- Mueller, J. (2005). *Authentic assessment toolbox*. Retrieved from <http://jfmuellder.faculty.noctrl.edu/toolbox/>.
- Mueller, J. (2005). The Authentic Assessment Toolbox. *Journal of Online Learning and Teaching*, 1(1), 1–7.
- National Economic and Social Development Council. (2022). *The 13th National Economic and Social Development Plan*. Bangkok, Thailand: NESDC.
- OECD. (2021). *Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. OECD Publishing.
- OECD. (2021). *Future-ready education for all: Competency-based curriculum design*. OECD Publishing.
- OECD. (2021). *Skills for the digital economy: Preparing for the future*. OECD Publishing.
- Office of the Basic Education Commission. (2022). Guidelines for the development of teacher and student competencies in model schools [In Thai]. Bangkok: OBEC.
- Province of British Columbia. (2019). *BC's New Curriculum: Curriculum Overview*. Retrieved from <https://curriculum.gov.bc.ca>
- Sadler, D. R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems. *Instructional Science*, 18(2), 119–144.
- Schleicher, A. (2021). Insights and interpretations: International lessons from the PISA framework. *OECD Publishing*.
- Schleicher, A. (2021). *The future of education and skills: Education for 21st century students*. OECD Publishing.

- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. John Wiley & Sons.
- Tan, C. (2021). Competency-based education reforms in Singapore: A critical analysis. *Asia Pacific Journal of Education*, 41(2), 248–263.
- Tan, C. (2021). Education for the digital economy in Singapore: Policy and practice. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 37(4), 211–223.
- Tan, C. (2021). *Educating for twenty-first century competencies in Singapore: Insights from the ground*. Routledge.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- UNESCO. (2022). *Transforming education for sustainable futures*. UNESCO Publishing.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. ASCD.
- World Economic Forum. (2022). *The future of jobs report 2022*. World Economic Forum.